

4. НЕ ЧПАЙ МОЇХ КОНЕЙ!

Відслуживши добросовісно в імперському війську царя Олександра Третього я демобілізувався і благополучно повернувся до стареньких батьків у рідне село Розділ, Балтського уїзду Подільської губернії, - такий тоді, за царату, був адміністративний поділ на Україні.

Мої тато з мамою і двома дочками якось там ще господарювали, ледве-ледве зводячи кінці з кінцями. Бо мій старший брат Ригір, оженившись, уже відділився від них. Батьки тримали корівку і пару злидененьких конячок. Через декілька днів після мого повернення додому відрядили мене поїхати у Богопіль до млина. Це за 50 км від нашого села. За влади комуністичних голодранців Богопіль, Орлик і Голту об'єднали в одне місто і назвали його Первомайськ.

Удосвіта завантажив я мішки зі зерном на старенького воза, змастив добре акаційові вісі коліс шмаровидлом, запряг конячат та й поїхав до млина. Коли, накінець, добрався до Богополя то побачив, - було дуже завізно біля млина. Багато возів уже стояли в черзі один за другим, я зайняв чергу, каже дідусь, причекав поки за мною стане ще декілька підвід і пішов пошукати де можна пива випити, бо сонце уже добряче припікало. Напився пива, позаглядав трохи по крамницях і повертаюся до млина, щоб черга моя не пройшла. Коли дивлюся, а мої конячата з возом стоять збоку, вигнані з черги. Я подивився сюди-туди, розпитав у людей, хто ж це посмів вигнати мою підводу з черги? Мені показали, що зробили це, регочучи, отих кілька жидків (до революції ще не знали слова «єврей»). Підходжу я до тих зловмисників, в руці батіг з плетеним пужалном, сам ще одягнений у військову артилерійську уніформу, лише без погон, запитую їх, хто ж це набрався нахабства і вигнав мою підводу з черги? А вони, безсовісні, сміються і кажуть, що треба було сидіти на возі, а не шлятися десь. Особливо завзято кепкував з цього приводу один кремезний жидок у картузі з роговим козирком (дашком). Вони поводитися дуже розв'язно і нахабно бо їх же було декілька, а я один та ще й не місцевий. Це мене трохи розгнівило, та як врїжу того сміливця держакон

пужална по голові через лоба, - роговий козирок тріснув надвоє. Він упав обливаючись кров'ю, а на голові виростає гуля величиною з кулак і втратив свідомість. Його друзі спочатку остовпіли, а отямившись – одні почали приводити потерпшого до тями, а інші побіли і привели звідкись жандарма. Суворий і кремезний жандарм оглянув усіх, вислухав жидків, котрі навперебій обвинувачували мене в скоєному і сказав: «Артилерійський солдат даром нікого не вдарить». Козирнув, клацнув закаблуками, що аж остроги задзвеніли, хвацько розвернувся на місці і пішов геть, поклавши руку на ефес своєї шаблі.

Дід Іван каже, що знає, чому жандарм так відреагував, тому, що тоді в жандарми брали видних і дужих хлопців, тих, що пройшли військову службу в артилерії. І тому він, побачивши свого брата-артилериста, не покарав мене.

Коли мені було десь біля 40 років, а дідові 99, я запитав його, як він почуває себе у такому віці, чи нажився уже і як здаються йому отих, майже 100 прожитих років? То він відповів мені, то життя дуже швидко пролетіло, неначе один день. Іноді казав, що уже хоче померти. Я перепитав, чи йому серйозно хочеться померти. Ні, відповів, це я тільки так говорю, а білий світ милий, як гарний сонячний день. Бо на тім світі буде лише вічно сира і глуха темнота, а більш нічого не буде.

Відійшов наш дід Іван до своїх предків у 1968 році, проживши рівно 100 років. Казав, що за усе своє життя цигарки в роті ніколи не мав. І цілий свій вік був вірний лише своїй дружині Дарці Панченко-Коваль.

Наша бабка Дарка відійшла у вічність у 1942 році, проживши всього 72 роки. Цих декілька епізодів із життя батьків моєї мами запам'яталися мені. З глибокою пошаною до наших предків передаю їх своїм дітям та онукам.